

Prikkebeen

De Zeeuwse

nr 1/2020 vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland

Colofon

De Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland is een zelfstandige natuurvereniging die zich inzet voor behoud en herstel van de vlinder- en libellenfauna in Zeeland. Dit gebeurt door onderzoek, voorlichting en educatie. De Zeeuwse Prikkebeen is het verenigingsblad dat 3 keer per jaar verschijnt.

Website: <http://www.vlinlibzeeland.nl>

Bestuur:

Voorzitter:

Peter Geene, 06-22871666 of 0118-584467

voorzitter@vlinlibzeeland.nl

Secretaris: Alco Warners, 06-36141658, Wilgenlaan 16
4353 AN Serooskerke, secretaris@vlinlibzeeland.nl

Penningmeester:

Mieke Grazell 06-10532705

penningmeester@vlinlibzeeland.nl

Leden :

Tobi Koppejan, aandachtsgebied microvlinders

Marcel de Bruijn

Contributie: leden minimaal €10,00

donateurs minimaal €12,50

Rabobank rekening NL93 RABO 0180 5399 22

t.n.v. Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland

Serooskerke(W).

Redactie:

H. Waanders, henny.waanders@zeelandnet.nl

Jan Goedbloed, uulenhof@zeelandnet.nl

Kopij inleveren: 15 februari / 15 juli / 15 november bij
Henny Waanders

Digitaal platform

Er is een digitaal platform over vlinders en libellen in
Zeeland: VLZEE@yahoo.com.

ISSN: 2210-2256

Foto voorpagina: Boswitje, Henny Waanders

Foto achterpagina: Zwartspruetdikkopje,
Henny Waanders

Inhoud

- 2 Van de voorzitter
- 3 Jaarverslag 2019
- 4 Leuke en nieuwe waarnemingen in 2019
- 6 Akkerrandtellingen en excursie Groede
- 8 Waar gaat het met de biodiversiteit naar toe?
- 10 Hallo Prikkebeen
- 11 Micro's of Macro's
- 12 Opmars van de Gaffels
- 14 15e Nationale Nachtvlinder Nacht
- 18 Je eigen locatie maken op waarneming.nl
- 19 Mijn Nationale NachtvlinderNacht
- 19 Excursies in 2020
- 19 Van de redactie
- 20 Activiteitenprogramma

Van de voorzitter

Peter Geene

Beste lezer, voor u ligt alweer een nieuw nummer van onze Prikkebeen, het eerste van 2020. Het voorjaar nadert "met rassche schreden" nu onze winters een nieuwe (ab)normale wijziging ondergaan. Voor veel dieren vraagt dit een lastige aanpassing, met voor standvogels een wat gunstiger beeld dan voor trekvogels. Standvogels als koolmees kunnen profiteren van vroeger uitkomende eitjes (bijv. van vlinders) als ze zich aanpassen. Maar over de gevolgen voor de vlinders zelf is minder bekend. Een soort als het Landkaartje bijv. vloog afgelopen najaar nog met een 3e generatie. Door het langer warme weer ontwikkelen eitje, rups en pop zich sneller, dus nog voor de vorst invalt. Maar of er ook nadelige gevolgen (zullen) zijn voor een steeds vroeger voorjaar voor alle soorten vlinders is onduidelijk vooralsnog. Daarom vraagt de Vlinderstichting ook om meer van onze gegevens te delen met hen (m.n. via Waarneming.nl).

U heeft op 24 januari in de PZC al kunnen lezen dat de "Veerse vlinderidylle" werd afgeplagd en ingezaaid. Als voorzitter ben ik druk geweest met allerlei overleg, maar inzaaien in het najaar bleek helaas toch niet haalbaar vanwege de basisschool. We hebben de adviezen van zowel de Vlinderstichting als de Cruydhoeck gehanteerd. En ik heb met Anton en Annelies Baaijens ter plaatse rondgekeken op de aangrenzende wallen naar de bestaande waardplanten en de potentie van het hele gebied (tot aan de molen). Daaruit is een advies voortgekomen voor de gemeente Veere om 3 kansrijke deelgebiedjes te plaggen en daar bloemdijken-maaisel te strooien (2021-2024). Ook is er een geschikte plek voor een eventueel libellenplasje met glooiende oevers. Hiervoor komt dan Stichting Landschapsbeheer Zeeland in beeld die de nodige ervaring heeft. Het hele jaar 2020 zal gelden als de nul-meting van het hele gebied. Tot zover hier kort de organisatie, het is geweldig leuk en inspirerend om te doen! Er hebben zich inmiddels als 'spin-off' een 5-tal grondeigenaren gemeld (Sanddijk/Oostkapelle/Koudekerke) die ook een dergelijke vlinderidylle willen aanleggen. Afhankelijk van de grondsoort en de wensen van de eigenaren met het terrein, kan er al dan niet afgeplagd worden en gekozen worden tussen bloemzaadmaaisel strooien of zaadmengsel inzaaien. De officiële 'opening' van de Veerse Idylle wordt volgens planning verwacht in Mei met een wethouder die het info-bord onthult. U allen wordt van harte uitgenodigd hiervoor of later bij een excursie; de data zullen volgen per email en website. Inmiddels heb ik na de bijeenkomst in Februari van de Provincie over 'soortenbeleid' een subsidieaanvraag gedaan voor een deel van de onkosten van de aanleg van een vlinderidylle op meerdere plekken: onze werkgroep kan dan bijv. de helft van het aangeschafte zaad betalen.

Weet u lezer, iemand of een geschikte plek in de provincie voor een idylle, neem dan contact op met ons bestuur!!

Naast de bezigheden voor de Provincie Zeeland t.g. v. de nieuwe soortenlijst tijdens het afgelopen najaar en die voor het Nollebos in Vlissingen in september (zie: www.onsnollebos.nl/ voor de inventarisatielijst) die ik als voorzitter namens onze werkgroep deed, voerde ik op de Domburgse Golfclub (een van onze donateurs) voor het 3e jaar de inventarisatie uit naar vlinders en libellen.

Tot slot een oproep: de mede-redacteur van dit blad, Jan Goedbloed, gaat er mee stoppen. Helaas, zeg-

Jaarverslag 2019

Alco Warners

BESTUUR

Het bestuur bestaat uit: Peter Geene, voorzitter, Mieke Grazell (penningmeester), Tobi Koppejan en Marcel de Bruin (lid) en Alco Warners (secretaris). Het bestuur is in 2019 drie keer bijeengewees. De algemene ledenvergadering vond plaats op 27 maart. De vereniging had op 31 december 2019 108 (was 102) leden en 13 (was 15) donateurs.

WEBSITE

Ook in 2019 werd onze website www.vlinlibzeeland.nl door Alco Warners beheerd. Op de openingpagina werden regelmatig actuele mededelingen geplaatst. Via Yahoo is er een mailgroep VLZEE. Deze wordt minder en minder gebruikt in 2019.

ZEEUWSE PRIKKEBEEN

Evenals in 2018 werd in 2019 de - fullcolour gedrukte - Zeeuwse Prikkebeen 3x naar de leden gezonden. De redactie bestond in 2019 uit Henny Waanders en Jan Goedbloed.

ACTIVITEITEN

De volgende activiteiten hebben plaatsgevonden:

werkgroepbijeenkomsten:

27 maart : alg. ledenvergadering

18 september: fotopresentatie door leden

27 november: lezing over Libellen door Albert Vliegthart

excursies:

Bezoek Brabantse Wal 11 mei voor de maanwaterjuffer; dit olv Gerrit Groeneweg/KNNV West-Brabant.

Er zijn meer excursies georganiseerd, maar deze zijn allen in het water gevallen door neerstortend hemelwater. Dit is gezien het algemene weerbeeld van 2019 enigszins merkwaardig. Voor 2020 proberen we wat flexibeler te zijn met data, zodat we kunnen uitwijken naar, bijvoorbeeld, een week later.

bijzonderheden:

in maart vond de Goedaertconferentie plaats, welis-

gen we daarbij. Vele jaren deed Jan stevig inhoudelijk mee met zijn artikelen naast het gewone (ook taalkundige) redactiewerk. Die bijdragen hebben de kwaliteit van het blad, samen met Henny Waanders, een enorme impuls gegeven, waarvoor onze dank als bestuur. Jan verdwijnt niet uit beeld voor de werkgroep gelukkig, maar we zoeken nog wel een vervanging voor een deel van zijn redactiewerk... Op de laatste werkgroep-bijeenkomst heeft Niek Oele zich bereid verklaart het taalkundige deel voor zijn rekening te nemen. Maar vooral het aanzoeken van schrijvers, met hetzij een eigen bijdrage danwel een thema-gerichte bijdrage, is een leuke klus: wie interesse heeft hiervoor kan zich melden bij het bestuur, graag!

waar niet georganiseerd door de Vlinder- en libellenwerkgroep, maar leuk en interessant genoeg om te benoemen. Omdat de Werkgroep vertegenwoordigd was met commentaar op een film en bij de lezingen van Naturalis, zoals die van Mw. Titia Wolterbeek van de landelijke Vlinderstichting.

Op 7 september werd door enkele leden van de werkgroep meegedaan aan de inventarisatie van het Vlissingse Nollebos door de actiegroep 'Red het Nollebos'.

Via de werkgroep is een nachtvlinder te leen. Deze is een aantal keer uitgeleend, maar dat mag best vaker worden!

PUBLIC RELATIONS

Van januari tot en met oktober namen enkele leden deel aan de serie bijeenkomsten van de Provincie Zeeland over de soortenlijsten van vlinders en libellen (Anton Baaijens, Jan Goedbloed, Peter Geene, Rien Geene, Lucien Calle, Chiel Jacobusse).

De voorzitter nam in januari deel aan het landelijke werkgroepen-overleg bij de Vlinderstichting te Wageningen. Tevens werden in maart de beide landelijke dagen van de Vlinderstichting als de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie bezocht.

Op 17 januari werd door de werkgroep een deel van de IVN-gidsencursus in Middelburg gegeven (libellen & vlinders).

Voor de insectenwerkgroep van het Molenwaterpark Middelburg werd advies gegeven in mei en juni.

Op de Golfbaan Domburg werd voor de werkgroep Groenbeheer 3x de jaarlijkse inventarisatie van vlinders en libellen gedaan door Peter Geene.

Van juli tot en met november voerde de voorzitter overleg met met de gemeente Veere en de stadsraad Veere over de aanleg van een nieuwe Vlinderidylle in 2020. Een persbericht werd uitgestuurd en zowel de PZC als Omroep Zeeland namen een bericht op.

De werkgroep was vertegenwoordigd bij een ledenbijeenkomst van de ZMF in Fort Rammekens op 12 oktober.

In de afgelopen 3 jaar zijn er in Zeeland 15 nieuwe microvlinders ontdekt en gedocumenteerd. Hierover heeft in de Zeeuwse Prikkebeen een artikel gestaan.

Leuke en nieuwe dagvlinderwaarnemingen in 2019

Angelique Belfroid

Kaasjeskruidkoppjes, zowel rupsen als vlinders, werden op verschillende locaties verspreid over heel Zeeuws-Vlaanderen waargenomen, maar niet in de rest van Zeeland. De vlinders werden gezien in de periode van 21 april tot en met 20 september. De meeste rupsen werden gevonden in de periode van 22 september tot 10 november. In totaal zijn er 95 waarnemingen doorgegeven via waarneming.nl. Veel waarnemingen zijn afkomstig van locaties op of nabij de zeedijk langs de Westerschelde. Toch zijn ten noorden van de Westerschelde geen Kaasjeskruidkoppjes gemeld. Blijkbaar is de Westerschelde een erg grote barrière voor deze vlinder. Ook zijn er uit

Kaasjeskruidkoppje Foto: Angelique Belfroid

Het Scheefbloemwitje dat dit jaar op een paar plaatsen in Zeeland werd gezien is een nieuwe soort voor onze provincie. Al in het eerste nummer van de Prikkebeen van 2019 voorspelde Jan Goedbloed deze soort als één van de drie soorten die binnenkort wel eens in Zeeland zouden kunnen opduiken. Omdat de soort lastig te onderscheiden is van de andere 3 witjes zijn foto's zeer belangrijk bij waarnemingen van Scheefbloemwitjes, zeker als het om nieuwe gebieden gaat. In Zeeland is het Scheefbloemwitje bewezen gezien op 19 juli in de Wilde Landen bij Heikant (M.J. van der Veeke), op 3 september in Serooskerke (W; Angelique Belfroid) en op 1 oktober in Oost-Souburg (Adri Joosse).

Boswitje, foto: Pim Wolf
Ontdekker Rene van Loo op 31 juli 2019 Ouwerkerk

Noord-Brabant of ten oosten van Antwerpen geen meldingen, zodat het Kaasjeskruidkoppje ook via die route de rest van Zeeland voorlopig niet zal bereiken.

Koninginnenpages zijn geen zeldzame vlinders, tenminste niet in Zeeuws-Vlaanderen. Via waarneming.nl zijn 685 waarnemingen van Koninginnenpage doorgegeven in Zeeuws-Vlaanderen. In de rest van Zeeland worden ze over het algemeen niet of nauwelijks gezien. In 2019 echter hebben veel Koninginnenpages de grote oversteek over de Westerschelde gemaakt naar het noorden of zijn via Noord-Brabant binnen gevlogen. In totaal werden 79 waarnemingen van Koninginnenpages in Zeeland boven de Westerschelde gedaan, soms van wel 9 vlinders binnen één kilometerhok. Een goed jaar voor deze soort dus. De mooie en opvallende rupsen en de poppen werden ook gevonden, de meeste wederom in Zeeuws-Vlaanderen. Uitzondering daarop is de vondst van één rups in een tuin in Middelburg door Marcel Klootwijk.

Een andere spectaculaire waarneming was die van een Boswitje door Rene van Loo. Hij ontdekte dit fragiele vlindertje in het Krekengebied bij Ouwerkerk op 31 juli. In feite gaat het om ofwel een Boswitje ofwel een Cryptisch boswitje. Deze twee zijn uiterlijk niet of moeilijk te onderscheiden, maar toch twee soorten. Het Cryptisch boswitje is pas onlangs als soort erkend

Kaasjeskruidkoppje rups Foto: Angelique Belfroid

en geldt in Nederland als een verdwenen onregelmatige standvlinder die vooral in Zuid-Limburg werd gevonden. Volgens de Vlinderstichting is na 1958 de soort niet meer in Nederland gevonden. De dichtstbijzijnde populaties bevinden zich op dit moment in het noordelijk deel van de Eifel en in het uiterste zuiden van de Ardennen. Terwijl de populatie Boswitjes in Zuid-Limburg **nu** met zekerheid uit gewone Boswitjes bestaat, zou deze vlinder bij Ouwerkerk evengoed uit

Keizersmantel

Foto: Angelique Belfroid

Zuid-België kunnen komen waar het Cryptisch boswitje voorkomt (mededeling Chris van Swaay, Vlinderstichting). Het al eerder bekende Verborgen boswitje blijkt bij nader onderzoek alleen in Spanje en Zuid-Frankrijk voor te komen (bron: De Vlinderstichting). Bent u de draad kwijt? Helemaal begrijpelijk. Er bestaan in Europa zelfs vijf soorten Boswitjes. Het gewone Boswitje en het Verborgen en het Cryptisch boswitje zijn alleen te onderscheiden met DNA-onderzoek. In ieder geval is een Boswitje in Zeeland, in welke vorm dan ook, een leuke waarneming. De laatste werd aangetroffen in 1971 bij Haamstede.

Scheefbloemwitje

Foto: Angelique Belfroid

In 2019 zijn door diverse waarnemers Gele luzernevlinders gemeld. Gele luzernevlinders zijn schaarse vlinders in Nederland en ook in Zeeland. In 2017 en in 2018 vloog steeds slechts één Gele luzernevlinder in onze provincie, in de periode tussen 2014 en 2017 geen enkele. Aangezien de Gele luzernevlinder veel lijkt op de algemene Oranje luzernevlinder die ook een gele ondersoort heeft (f. helice) en het niet uitgekleurde vrouwtje van de Oranje luzernevlinder soms ook geel is, kan alleen een onderscheid gemaakt worden op basis van foto's met de vleugels open of in tegenlicht. Helaas is geen enkele foto op waarneming.nl in dit opzicht overtuigend, zodat niet met zekerheid gezegd kan worden dat er in 2019 Gele luzernevlinders in de provincie vlogen.

Een leuke waarneming is die van Erik Sanders die een Staartblauwtje zag in Vlissingen op 4 juli. Jammer genoeg is geen foto gemaakt van deze vlinder, maar Staartblauwtjes zijn door hun staartje in principe niet

Braamparemoervlinder

Foto: Angelique Belfroid

te verwarren met een andere soort. In 2018 werd op 11 augustus een Staartblauwtje gezien in de Wilde Landen bij Heikant. Het Staartblauwtje is een dwaalgast die tot 1933 ten minste tienmaal in Nederland is waargenomen. Sindsdien is het Staartblauwtje bijna 80 jaar niet in Nederland gezien, tot er op 20 augustus 2011 negen exemplaren opdoken op drie plekken in Limburg. Hierna is de soort jaarlijks gemeld, vooral in Limburg. Vanaf 2015 worden regelmatig nieuwe plekken gekoloniseerd (bron: Vlinderstichting). Het zou leuk zijn als dat ook in Zeeland gebeurt.

Door het mooie weer in februari werden er al vroeg Grote vossen gezien in 2019. Floor Arts zag op 24 februari de eerste op het puinpad van Westkapelle. Daarnaast zijn ze gezien in de Braakman, bij Terneuzen, Luntershoek (Groot eiland), de bekende vliegplaats bij Dishoek/Klein Valkenisse, het krekengebied van Ouwerkerk, Veerse dam, Kamperland, Wissenkerke. De laatste vlinder van de voorjaarsgeneratie is gezien op 16 mei. Zomervliegers vlogen tussen 27 juni en 14 juli bij Wemeldinge, Domburg en Dishoek. Als alle waarnemingen worden opgeteld zijn er totaal 39 voorjaarvliegers en 3 zomervliegers, totaal dus 42 Grote vossen. Daar zijn ongetwijfeld veel dubbeltellingen bij want de vlinders vallen zeer op en zijn daardoor gemakkelijk terug te vinden. Vooral de Grote vossen van de Braakman en bij Dishoek bleken geliefd als foto-onderwerp.

De in voorgaande jaren waargenomen Oostelijke vos is wel op een aantal andere plaatsen in Nederland gezien, maar niet in Zeeland. Ook is er in 2019 een kleine invasie geweest van Rouwmantels. Helaas is dit onopgemerkt gebleven in Zeeland. Ze zijn tot zeer dicht bij onze provinciegrenzen genaderd (Grenspark De Zoom/Kalmthoutse heide in Noord-Brabant, Goeree-Overflakkee), maar hebben onze provincie blijkbaar net niet bereikt.

Net als in 2018 zijn in 2019 wel weer Keizersmantels gezien in Zeeland, en wel 26. Dat is ongeveer de helft (55) van het aantal waarnemingen van 2018, maar nog steeds een mooi aantal. Ze zijn in heel Zeeland gezien, het merendeel in Zeeuws-Vlaanderen.

De eerder voorspelde lepenpage en Braamparemoervlinder zijn helaas (nog) niet waargenomen in Zeeland. Ook die andere leuke vlinder die zich vorig jaar in Zeeland liet zien, de Grote weerschijnvlinder lijkt niet teruggekeerd.

Akkerrandtelling en excursie Groede

Huib van Iwaarden

Dit jaar ben ik 65 geworden, als je jarig bent trakteer je. En zeker aan onze vereniging waar ik al uren/dagen plezier en kennis aan beleef m.b.t. het inventariseren van nacht- en dagvlinders.

Ik determineer nu al 5 jaar nachtvlinders en heb sinds 2 jaar een eigen meetpunt in het nachtvlindermeetpuntnetwerk (meetpunt 0225). Ook het inventariseren van dagvlinders is dit jaar gestart met het inventariseren van een akkerrand op een landbouwperceel in Groede. In de tabel zie je het resultaat. Deze akkerrand beslaat een zesde van het totaal aan akkerranden in Topgebied Groede! Kun je nagaan als je deze waarnemingen met 6 vermenigvuldigt!!

Deze akkerrand staat dus niet op zichzelf en maakt deel uit van het Topgebied Groede waar boeren in totaal 7% van hun landbouwoppervlakte, tegen vergoeding natuurlijk van de provincie, omzetten in landbouwnatuur waar ten eerste de akkervogels zoals Patrijs, Gele kwikstaart, Veldleeuwerik en Graspieper profijt van hebben.

Ik heb toen tijdens een overkoepelende excursie waarin boeren, zaadtelers, een vertegenwoordiger van de provincie, waterschap, jagers, natuurliefhebbers, leden van natuurverenigingen, Het Zeeuwse

Hooibeestje

Foto: Henny Waanders

Dit Topgebied Groede is 1 van de 5 gebieden in West-Zeeuws-Vlaanderen dat zo is ingericht op vrijwillige basis van boeren! Ook is dit gebied, dat direct grenst aan Waterdunen en landinwaarts eronder ligt, een "tegenhanger" van het onder dwang afgestane landbouwgebied ter realisatie van Waterdunen. Een soort rescue gebied voor akkervogels en aanhang,

Akkerrandtelling 2019, perceel Schoondijkse Weg / Torenweg te Groede, 4503.														
	DAGVLINDERS / 2019	12-mei	23-jun	30-jun	7-jul	14-jul	21-jul	4-aug	11-aug	21-aug	25-aug	1-sep		totaal aantal waarn/soort
1	Zwartsprietdikkopje	1	6	5	4	4	8	5						33
2	Kaasjeskruidikkopje									1				1
3	Koninginnepage				1		1					2		4
4	Oranje luzernevlinder						2	13	3	6	6	6		36
5	Groot koolwitje		3	7	8	8	5			14	18	3		66
6	Klein koolwitje	2		1		1	3	2			5			14
7	Klein geaderd witje			3		1								4
8	Koolwitje algemeen		12	261	185	108	150	117	178	209	111	45		1376
9	Icarusblauwtje	1	2	2	1	4	8	14	5	28	16	5		86
10	Atalanta	1	4	5	6	3	12	23	28	7	3	1		93
11	Distelvlinder	1	15	14	6	7	3	179	108	79	16	29		457
12	Dagpauwoog				2	1	7							10
13	Hooibeestje	16	7	8	2	2	5	18	3	2	24	8		95
14	Oranje zandoogje			2	8	38	79	34	12					173
15	Koevinkje						1							1
16	Bruin zandoogje	16	71	89	76	45	59	15	6		1			378
	tot.aant.waarn/telling	38	120	397	299	222	343	420	343	346	200	99		2827 ex.
NACHTVLINDERS / 2019														
1	Gamma-uil			1	8		3			51	8	3		74 ex.

Landschap, enz., geopperd om ook dag- en nachtvlinders te tellen. Dit is positief ontvangen. Deze akkerranden met speciale zaadmengsels en met een 6 jaar durend contract met speciaal beheer en gecontroleerd door iemand van de provincie, zijn natuurlijk ook een prachtig biotoop voor insecten, bijen, libellen en dag- nachtvlinders. Biodiversiteit midden in anders doods grootschalig akkerbouwland!

zoals gemeld vrijwillig opgezet door boeren!!! Daar ik zelf ook boerenzoen ben en natuur hoog in het vaandel draag en eerst gevraagd ben om te helpen met het inventariseren van de akkervogels kwam van het een het ander. Ook Eric Marteijs waar ik al jaren mee samenwerk (in Natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje) steunt deze opzet en helpt mee. Eric heeft in de Prikkebeen nummer 2 van 2019

De Groese Til

Foto: Huib van Iwaarden

Akkerrand

Foto: Huib van Iwaarden

een artikel geschreven over Koninginnenpages. De akkervogels zoals Patrijs (16 koppels), Veldleeuwrik (4 koppels), Gele kwikstaart (9 koppels) en Graspieper (5 koppels) doen het relatief goed. Ook 3 koppels Kwartels (!) en 5 koppels Roodborsttapuit geven aan dat dit een gebied is met potentie. Volgend telseizoen gaan we in het kader van het Meetnet Nachtvinders van de Vlinderstichting een akkermeetpunt opzetten in dit gebied voor het determineren en tellen van de aanwezige nachtvinders met behulp van de nieuwe led vangemmers. Daar ben ik ook de drijvende kracht in. De traktatie voor onze vereniging, een dag vullende excursie met 's morgens de nachtvinders bij mij thuis en dan in het veld bezoeken en rapporteren, het Topgebied Groede middels een kleine landschaps-

Akkerrandgebied in de winter. Foto: H. van Iwaarden

Zwartsrietdikkopje

Foto: Henny Waanders

excursie leren kennen, met de kreken, oude dijken en middeleeuwse poldertjes en het Oudland en Nieuwland van Groede. Daarna 's middags dagvlinders en libellen scoren in poeltjes en akkerranden in het gebied. Het is een verrassend gebied! Wat mij betreft een jaarlijks terugkerend gebeuren, wat ook door geïnteresseerden bezocht kan worden, EDUCATIEF!

De ontvangst is bij mij thuis in het Groese Til Centrum vanwaar ik ook heemkunde- en natuurexcursies start met de nodige kaarten en achtergrond informatie. Tussen de middag lunchen in De Groese Til en na het dagvlinderen met de libellen koffie of iets anders en het bezichtigen van mijn pas opgezette kenniscentrum in de ruimste zin van het woord. Dit alles met GROENE energie d.m.v. mijn 52 zonnepanelen! Deze excursie kan alleen op zondag want ik heb ook nog een drukke winkel. Plaats, tijd, datum en eventueel vervoer moeten dan in samenwerking met het bestuur geregeld worden. (Zie Excursies 2020, pag.19) Ik hoop hiermede een steentje bij te dragen met het verder functioneren van de Vlinder- en Libellen Werkgroep Zeeland.

Waar gaat het met de biodiversiteit naar toe?

Jan Goedbloed

Dat het klimaat aan het opwarmen is, is zo langzamerhand genoegzaam bekend. Het is niet eens zo zeer het probleem dat de gemiddelde temperatuur enkele graden stijgt. Mensen ervaren geen 'gemiddelde' omstandigheden en insecten net zo min. Het gaat hierbij om de volle omgang van het weer door het hele jaar, inclusief hittegolven, droogte, stormen, overvloedige regen, overstromingen, enz. En ook de intensieve landbouw heeft een negatief effect op de biodiversiteit. De insectenstand holt achteruit, wat duidelijk werd door het inmiddels bekende Duitse onderzoek. Biologen over de hele wereld doen nu onderzoek naar de effecten op de insectenstand en hoe insecten op deze effecten reageren. Welke soorten gaan achteruit en waarom? Verandert de verspreiding van warmteminnende soorten door uitbreiding naar het noorden of trekken soorten die een wat koeler klimaat nodig hebben zich in noordelijke richting terug? Dat levert allerlei verwachte en soms onverwachte resultaten op.

Een greep uit de diverse onderzoekingen:

Onderzoekers van de Universiteit van München, Duitsland, vonden in weiland dat omgeven was door landbouwgrond gemiddeld 2,7 vlindersoort per bezoek, dit in tegenstelling tot vergelijkbaar beschermd weiland bij natuurgebied met 6,6 vlindersoort.

Bosrandparelmoervlinder Foto: Jan Goedbloed

Twee onderzoeken werden gepubliceerd, het eerste over verspreiding in noordelijke richting, het tweede over het vroeger in het jaar voorkomen. Sinds 1970 is de temperatuur in Engeland gestegen met 1 graad en zijn insecten in de warmere helft van Groot-Brittannië noordwaarts gevlogen, gesprongen of gekropen met een gemiddelde snelheid van ongeveer 5 meter per dag. De biologen analyseerden 25 miljoen waarnemingen van 300 soorten en vonden een grote variatie in snelheid en dat niet alle soorten in staat zijn gelijke tred te houden met de opwarming. Om zich ergens te kunnen vestigen hebben dieren de juiste vegetatie, beschutting, voedsel en voortplantingsmogelijkheden nodig. Maar om zich aan te kunnen passen aan het veranderend klimaat zijn er voor veel insecten simpelweg niet genoeg gebieden met de juiste hulpbronnen.

Enkele voorbeelden:

De Grote keizerlibel en de Paardenbijter hebben zich noordwaarts verspreid met de verbazingwekkende snelheid van tussen 17 en 28 meter per dag, terwijl de Bruine korenbout opgesloten zit door ongeschikte vegetatie en drukke en vervuilde wateren.

De Gehakkelde aurelia heeft zich in enkele tientallen jaren snel verspreid van Yorkshire tot Aberdeen over een afstand van 360 km door tuinen, bossen, heggen en ander habitat. Terwijl het Heideblauwtje beperkt is tot zeldzame heide en graslanden en geen enkele vooruitgang heeft geboekt. En welke soort gebieden liggen er tussen de ver uiteen gelegen geschikte habitats? Inderdaad, intensieve landbouw.

Bruine korenbout

Foto: Jan Goedbloed

Dit is een afname van bijna tweederde. Wat maar weer de negatieve impact bewijst van conventionele, geïndustrialiseerde landbouw op vlinderdiversiteit. Het is duidelijk dat er grote behoefte is aan ecologisch verantwoorde landbouwmethodes.

In Engeland onderzoeken biologen van de Universiteit van York wat de effecten zijn van stijgende temperaturen op insecten, en waarom sommige soorten hiervan profiteren en andere juist achteruitgaan.

Het tweede onderzoek gaat over een andere aanpassing aan klimaatopwarming, nl het vroeger in het jaar voorkomen van dag- en nachtvlinders. Deze strategie blijkt voordelig te zijn voor soorten die meerdere generaties per jaar hebben en die flexibel zijn wat betreft hun habitat, zoals het Bont zandoogje. Zij beginnen in grotere aantallen aan de winter en kunnen zich mede daardoor noordwaarts uitbreiden. Daar tegenover blijken soorten die habitat specialisten zijn en die maar één generatie per jaar hebben, achteruit te gaan. Zulke specialisten, zoals de Bosrandparelmoervlinder (voorheen Adippevlinder), profiteren niet van de extra tijd om zich voort te planten, en het vroeger tevoorschijn komen of ontpoppen maakt dat ze niet meer synchronoos voorkomen met hun voedselbronnen.

Heideblauwtje man

Foto: Henny Waanders

Literatuur:

J C Habel, e.a. Agricultural intensification drives butterfly decline. *Insect Conservation and Diversity*, 2019
 P J Platts, e.a. Habitat availability explains variation in climate-driven range shifts across multiple taxonomic groups. *Scientific Reports*, 2019

C J Macgregor, e.a. Climate-induced phenology shifts linked to range expansions in species with multiple reproductive cycles per year. *Nature Communications*, 2019;

Gehakkelde aurelia

Foto: Jan Goedbloed

Tenslotte

Al dergelijk onderzoek is absoluut nodig en de resultaten zijn zeker interessant. Maar we verkeren niet in de positie om maar te blijven onderzoeken en resultaten af te wachten. Er is nú een crisis aan de gang, nú zijn er maatregelen nodig, over stikstof, over landbouw, over uitstoot van broeikasgassen, over gebruik van fossiele brandstoffen, enz. enz. Elke dag zonder maatregelen is er één te veel.

Wij mensen zijn een zeer succesvolle soort en we hebben ons door onze intelligentie niet alleen ontzettend goed aangepast aan onze leefomgeving, maar juist ook onze leefomgeving aangepast aan onze eisen. Nu blijkt dat we daarbij veel negatieve effecten hebben op de biosfeer en dat we tegen de grenzen van de planeet aarde aanlopen. Dé vraag voor de toekomst is dan ook: zijn we ook intelligent genoeg om ons gedrag aan te passen, of blijven we vasthouden aan individueel en collectief eigenbelang?

Bont zandoogje

Foto: Henny Waanders

Hallo Prikkebeen

Irma Jansen-Kion

Hallo, ik zal mij even voorstellen, ik ben Irma Jansen-Kion (56), sinds 2004 wonend in Zeeuws-Vlaanderen. Sinds een klein jaartje ben ik lid van de Prikkebeen. De reden dat ik lid ben geworden van dit mooie blad, is dat mijn moeder altijd gek was op vlinders en mij daar ook mee besmet heeft. Ik fotografeer al jaren en ik besloot een keertje dat ik wel eens vlinders wilde fotograferen. Ik hoorde dat Viroinval in België een mooi gebied was om eens te gaan "vlinderen". Dus met het gezin zijn wij mei 2015 vertrokken naar Viroinval. We kwamen op een warme middag aan en jeetje wat vlogen de vlinders daar in de rondte. Het was voor mij geen doen om die goed op de foto te krijgen en mijn kennis qua soorten was nihil, dus geen idee waar we allemaal naar keken. Het was ons geluk

Wapendrager

Foto: Irma Jansen-Kion

dat er ook een voor ons bekende medefotograaf bleek te zijn. Hij wilde de volgende ochtend vroeg ook gaan vlinderen en vroeg of wij niet met hem mee wilden rijden. Hij wist een goede plek. Van hem (Gustav Kiburg) heb ik wat kneepjes van het vlinderfotograferen geleerd.

's Avonds terug op de camping, is mijn liefde voor de nachtvlinders geboren. We zagen een takje bij het afwassen. Dit takje bleek echter een nachtvlinder: de Wapendrager. Nu stonden er twee mannen op die camping, die ook nog eens een nachtvlinder aan hadden gezet 's nachts. Ik heb 's morgens staan kijken wat er allemaal in zat. En ja, ik was verkocht.

Thuis heb ik mij aangesloten bij twee iconen, Joop de Bakker en Eddy Taelman, die nachtvlinders determineerden bij boshut Clinge van Stichting Het Zeeuwse Landschap. Van de boshut zijn mijn man en ik de beheerders. Ik ben slecht in het determineren, maar vindt het wel heel leuk. Dus op het moment dat de mannen eind 2017 stopten i.v.m. hun leeftijd en hun gezondheid, ben ik verder gegaan. Ik probeer iedere maand minimaal één keer de nachtvlinder aan te zetten. Dit gaat meestal goed tot juni/juli. Ik zet dan de val, fotografeer de nachtvlinders, maar dan zijn het er zoveel dat ik vastloop met het determineren en ik geen tijd meer vind om de klus te klaren. Ik heb ze

Aardbeivlinder

Foto: Irma Jansen-Kion

dus nog op de computer staan, maar het determineren moet nog gebeuren.

Vorig jaar had ik twee nieuwe soorten voor Oost-Zeeuws-Vlaanderen, wat me dan toch weer laaiend enthousiast maakt. Ik had op 26 maart 2019 de Geelbruine houtuil op de deur boven de vlinderdial en op 17 april 2019 had ik de Eikentandvlinder in de nachtvlinderdial.

Sinds een paar maanden heb ik een enthousiaste mede determineerder er bij, Lucien Reynders. Samen buigen wij ons over wat wij in de val vinden. Voor dit jaar heb ik iedere maand tweemaal de nachtvlinderdial op de agenda gezet om aan te zetten. Als iemand eens wil komen kijken of helpen, u bent van harte welkom. Zeker in de maanden juni, juli en augustus kunnen wij wel wat hulp gebruiken.

Ik hoop nog lang van de Prikkebeen te kunnen genieten en vooral eens mee op excursie te kunnen met jullie in de verschillende gebieden. Echter doordat ik in de ploegen werk en nog een minderjarige dochter thuis heb, kan ik helaas vaak niet, maar hoop doet leven.

Dus ik zeg: Tot ziens.

Geelbruine houtuil

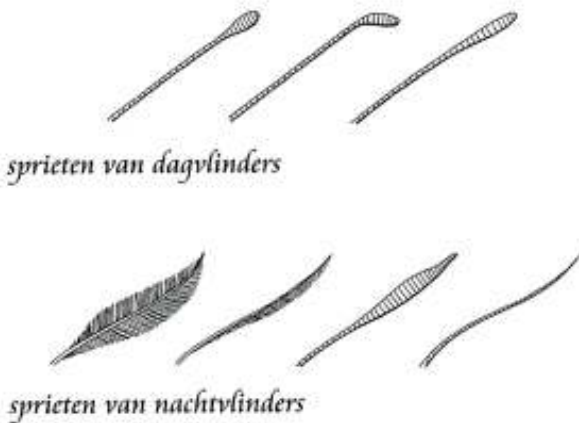
Irma Jansen-Kion

Macro's of Micro's

Tekst en foto's Henny Waanders

In Nederland leven meer dan 2400 soorten vlinders, waarvan maar 53 soorten dagvlinders. De overige soorten noemen we nachtvlinders. Dagvlinders vliegen overdag en nachtvlinders vliegen dus 's nachts. Maar dat laatste is niet helemaal waar. Er zijn vele nachtvlinderssoorten die ook overdag vliegen. Die noemen we dagactief. Daarvan zijn er ca 100 soorten. Tot de bekende dagactieve nachtvlinders behoren o.a. de Gamma-uil, de Klaverspanner en de Kolibrievlinder.

Antennes

Omdat er ook nachtvlinders zijn die overdag vliegen, hoe kunnen we dan het verschil tussen dagvlinders en nachtvlinders bepalen? Het belangrijkste kenmerk dat we direct met het blote oog kunnen zien, is de vorm van de voelsprietten (antennes). Zit er een knop op het uiteinde van de voelsprietten dat is het een dagvlinder, zo niet dan is het een nachtvlinder. Nachtvlinders hebben geveerde of draadvormige voelsprietten.

Er zijn nog wel een paar kenmerken, maar bovenstaande kenmerken zijn het duidelijkst zichtbaar.

We kunnen nu het verschil tussen dag- en nachtvlinders bepalen.

Maar er zijn ca. 2350 soorten nachtvlinders en deze groep is zo groot dat men in het verleden heeft beslo-

Kleine groenuil, amper 1 cm maar behoort tot de macro's

Gamma-uil, heeft GEEN knoppen aan de antennen, dus een nachtvlinder

Klein koolwitje, heeft knoppen aan de antennen, dus een dagvlinder

ten om die groep op te delen in macronachtvlinders en micronachtvlinders. Er zijn ca. 920 macro's (grote) en 1420 soorten micro's (kleine).

Grofweg zijn macro's groter dan een centimeter en micro's kleiner dan een centimeter. Maar waarom zou het eenvoudig zijn als het moeilijk kan? Er zijn namelijk nogal wat uitzonderingen, het Stro-uiltje en de Kleine groenuil behoren tot de macro's terwijl ze erg klein zijn. Aan de andere kant zijn b.v. de Parelmoermot en de Bonte brandnetelmot, beide centimeters groot, bij de micro's ingedeeld.

Bron: <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/vlindersherkennen/dagvlinder-of-nachtvlinder>

Op deze site is nog meer informatie te vinden.

Parelmoermot, ca 5 cm maar behoort tot de micro's

Opmars van de gaffels

Niek Haak

De Gaffelwaterjuffer *Coenagrion scitulum* is al geruime tijd bezig Zeeland te veroveren zoals eerder beschreven door Jan Goedbloed in de Zeeuwse Prikkebeen 3/2016. In 2007 was de eerste Zeeuwse waarneming bij Cadzand en tot 2011 werd de soort alleen gezien in Zeeuws-Vlaanderen. Op 2 juni 2011 fotografeerde ik een tiental exemplaren in het Biggekerkse Bos op Walcheren wat – volgens waarneming.nl – de eerste waarneming boven de Westerschelde was. In 2011 was ik nog onbekend met de Gaffelwaterjuffer en waarneming.nl, maar dankzij digitale fotografie (makkelijk bewaren en doorzoeken van grote aantallen oude foto's, inclusief tijd/datum registratie) kon deze waarneming achteraf vastgesteld worden. Sindsdien heeft de Gaffelwaterjuffer zich verder over Zeeland verspreid, met bijna ieder jaar nieuwe locaties en/of grotere aantallen. In 2018/2019 was een verdere uitbreiding van het verspreidingsgebied in noordelijke richting te zien, plus een duidelijke toename in Limburg en zuidelijk Brabant (zie kaartje).

Grote glazenmaker met Gaffelwaterjuffer

Foto: Niek Haak

aantallen zullen daardoor de afgelopen paar jaar mogelijk negatief beïnvloed zijn. In 2019 werd ook weer vroeg gemaaid maar gelukkig bleef ditmaal een minimaal grasstrookje rond de vijver staan. Terwijl in voorgaande jaren de paring vooral plaatsvond in het lange gras rond de vijver verplaatsten de juffers zich in 2019 deels naar de rietplanten in de vijver waar ze alleen met een kijker of telelens goed te zien zijn.

De Gaffelwaterjuffers beginnen met uitsluipen in de eerste of tweede week van mei en de aantallen zijn begin juni maximaal. De laatste exemplaren worden eind juli gezien, of in goede jaren eind augustus. Opvallend is dat de gaffelmannen zich relatief agressief gedragen, niet alleen onderling maar ook tegenover parende of ei-afzettende libellen van andere soorten zoals de Azuurwaterjuffer en zelfs ei-afzettende of rustende Grote keizerlibellen.

Op de locatie in het Biggekerkse Bos concurreert de Gaffelwaterjuffer met vooral Azuurwaterjuffer *Coenagrion puella* en Lantaarntje *Ischnura elegans* die rond dezelfde tijd uitsluipen. De laatste twee soorten kun je zien uitsluipen op de staande vegetatie aan de rand van de plas, maar uitsluitende Gaffelwaterjuffers kon ik aanvankelijk nauwelijks vinden. Dat vond ik merkwaardig want bij een korte rondgang aan de waterkant wolven de kersverse gaffeltjes je soms tegemoet. Na enig puzzelen vond ik de verklaring: de Gaffelwaterjuffers sluipen vooral uit aan het wateroppervlak, op de drijvende waterplanten die daar in grote getale aanwezig zijn. Ik had dat in 2017 al eens gefotografeerd maar toen was nog niet zeker om

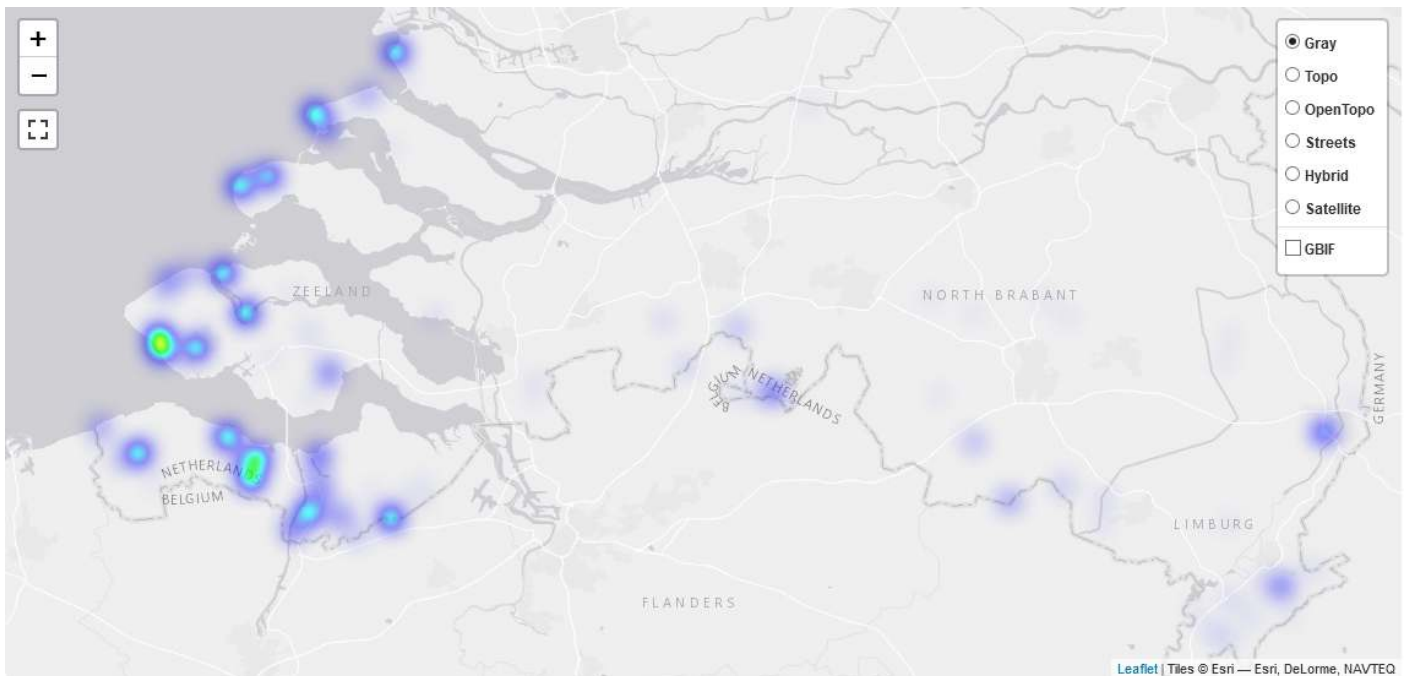

Uitgeslopen Gaffelwaterjuffer

Foto: Niek Haak

De locatie bij Biggekerke waar ik in 2011 de eerste Gaffelwaterjuffers fotografeerde is sinds 2016 één van de plaatsen in Zeeland waar relatief grote aantallen te vinden zijn. Het betreft hier een stukje nieuwe natuur met twee gegraven vijvers. Er is een oudere driehoekige vijver met relatief steile oevers en weinig oeverplanten waar de meeste Gaffelwaterjuffers te vinden zijn. Verderop, gescheiden door een snelweg, is een recentere vijver met glooiende oevers, meer oevervegetatie, relatief troebel water en een duidelijk andere libellen populatie. Vooral 2017 was een goed jaar voor de Gaffelwaterjuffers waarin minstens 400 exemplaren tegelijk gezien werden. Helaas werd in 2017 en 2018 al vroeg in het seizoen alle vegetatie rond de "driehoek vijver" rigoureus platgemaaid, waarbij bovendien al het maaisel bleef liggen. Het lange gras rond de vijver is favoriet bij de juffers en de

Verspreidingskaart (heatmap) voor Gaffelwaterjuffer in de periode 2015 t/m 2019, bron: Waarneming.nl

welke soort het ging, waardoor die waarneming in de vergetelheid raakte. Bovendien moet je goed kijken om de uitsluitende juffers zo vlak op het water te zien. Mogelijk verklaart deze manier van uitsluitende dat ze het daar relatief goed doen – beter dan bijvoorbeeld bij de ronde vijver een eindje verderop of Groot Vroon bij Dishoek (weinig drijvende waterplanten, rondom meer hoog riet en gras, oever met geleidelijke glooiing). Uitsluitende vereist zo wel enige behendigheid: in plaats van dat de juffer omhoog klimt aan een stengel om hangend de vleugels te drogen wordt nu het topje van een waterplant of het larvenhuidje als basis gebruikt om (net) boven water te blijven. Je zou denken dat de juffers zo een makkelijke prooi zijn voor kikkers maar dat lijkt mee te vallen: ze zitten doodstil tijdens het oppompen van lichaam en vleugels en de kikkers lijken ze niet te zien. Als na 1-2 uur de vleugels voldoende uitgehard zijn kiest de juffer het luchtruim. Daarbij vallen wél de nodige slachtoffers, want keizerlibellen patrouilleren voortdurend boven de vijver en scheppen moeiteloos de juffers uit de lucht bij hun eerste vlucht. Doordat vaak meerdere juffers tegelijk het luchtruim kiezen valt de schade meestal te overzien.

Dit jaar zag ik voor het eerst ook Gaffelwaterjuffers bij kasteel ter Hooge aan de rand van Middelburg. Ook ter Hooge heeft een grote vijver met (momenteel) relatief veel drijvende waterplanten en weinig begroeiing langs de kanten. Het beheer van ter Hooge is de afgelopen jaren veranderd waarbij o.a. het bos flink uitgedund is en de grote vijver is uitgebaggerd. Mogelijk als gevolg van de werkzaamheden ging het een aantal jaren niet zo goed met de libellen. In 2019 deden de libellen het echter prima en werden naast diverse vaste bewoners ook uitsluitende van pioniers zoals Vuurlibbel en Zwervende heidelibbel gezien.

Uitsluitende Gaffelwaterjuffers Foto: Niek Haak

Net als op veel andere locaties is het maaibeeld ook hier nog wel een punt van zorg. De Gaffelwaterjuffers zijn makkelijk te vinden op diverse plekken langs de wandelpaden, vooral ten noorden van de grote vijver. Of ze er in 2019 voor het eerst waren is door het relatief kleine aantal waarnemingen in de afgelopen jaren niet te bepalen. Ik vond in mei 2019 diverse juveniele exemplaren wat wijst op een bestaande populatie; later in het seizoen waren volop paring en ei-afzetting te zien. Of de Gaffelwaterjuffers daar ook uitsluitende op het wateroppervlak heb ik nog niet kunnen vaststellen maar het lijkt me aannemelijk. Hopelijk kan de libellenpopulatie op ter Hooge de komende jaren nog verder herstellen, tegen de algemene trend in van instortende insectenpopulaties die zowel op Walcheren als wereldwijd steeds duidelijker zichtbaar wordt.

15e Nationale NachtvlinderNacht

Buxusmot en Zwarte-c-uil het talrijkst aanwezig!

Joop de Bakker en Eddy Taelman

In het weekend van 30-31 augustus 2019 konden vlinderliefhebbers op 66 excursiepunten in het land kennismaken met nachtvlinders. In Zeeland waren er excursies gepland te Grijpskerke (Poppendamme), Groede, Cadzand-Bad (Zwin) en Lamswaarde.

Excursie Grijpskerke

Ontmoetingsplek was Imkerij Poppendamme te Grijpskerke. Start 20.30 uur. Prima weer, windstil en ca 18 graden. Het was nog nooit zo druk (ca 50 volwassenen en 10 kinderen). Er werd gevangen met laken en licht en met smeer op de bomen. Voor de kinderen was er een honingijsje en later op de avond werkte de warme honingwijn mee aan de gezelligheid. Excursieleider Jan van Belzen had assistentie van Kees Los, Jo Clarijs en Hans Eckhardt.

Excursie Groede

Van 20.00 tot 23.45 uur werd er gevangen op laken en met twee lichtvallen. De excursie had een internationaal tintje met 3 Duitsers en 8 Belgen onder de 21 deelnemers. Huib van Iwaarden kon terug zien op een geslaagde excursie.

Klaar voor de start na inval van de duisternis te Lamswaarde. Foto: E. Taelman

Excursie Cadzand-Bad

Ontmoetingsplek: Duinweg duinovergang achter Camping Zwinhoeve. Start 09.00 uur. Eind 00.30. Pieter Simpelaar en Henk Bondewel hadden het wel zeer druk met ook nog een val in Oostburg en een val bij een jeugdexcursie in de Braakman.

Excursie Lamswaarde

Voor de vijftiende keer op rij nam de insectenwerkgroep van de Steltkluut annex vlinderwerkgroep Zeeuws Vlaanderen (Oost) deel aan de NNN onder leiding van Joop de Bakker en meestervanger Eddy Taelman.

De vijftien deelnemers kregen tijdens de excursie een toelichting op de nieuwste ontwikkelingen, zoals

	aantal ex.			aantal soorten		
	Macro's	Micro's	Totaal	Macro's	Micro's	Totaal
NNN 2019 Zeeland						
Groede Walenstraat	339	213	552	54	2	56
Aardenburg Elderschans	53	0	53	11	0	11
Aardenburg stad	4	57	61	4	2	6
Arnemuiden Tuindorp	56	82	138	22	8	30
Braakman Zuid	101	79	180	33	19	52
Haamstede Duinhoeve 30-8	33	9	42	21	5	26
Haamstede Duinhoeve 31-8	29	8	37	19	2	21
Kloosterzande Groenendijk	205	117	322	33	4	37
Kruiningen dorp 30-8	61	107	168	22	4	26
Kruiningen dorp 31-8	73	139	212	26	5	31
Lamswaarde dorp	167	112	279	38	17	55
Middelburg Binnenstad 30-8	34	86	120	10	1	11
Middelburg Binnenstad 31-8	52	134	186	13	2	15
Middelburg Reijershove	366	189	555	29	2	31
Oostburg	438	0	438	37	0	37
Wissenkerke dorp	24	109	133	14	4	18
Cadzand-Bad Zomerdorp Zwin	60	38	98	24	13	37
Grijpskerke Poppendamme	483	34	517	44	17	61
Eindtotaal	2578	1513	4091	117	63	180

Zwarte c-uil

Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Buxusmot

Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

vangen met de led-licht-emmer. Ook het determineren van waarnemingen door fotoherkenning met een app op een smartphone of via een invoerportaal kwam aan de orde.

Andere plaatsen

Naast de vier excursies werden op 11 andere plaatsen ook nachtvinders gevangen en op naam gebracht.

De Zeeuwse Top Tien

	NNN 2019 Zeeland Top Tien	Macro's	NNN 2019 Zeeland Top Tien	Micro's
1	Zwarte c-uil	665	Buxusmot	1308
2	Groente-uil	277	Variabele grasmot	25
3	Zuidelijke stofuil	205	Oranje kruidenmot	19
4	Huismoeder	170	Meidoornstippelmot	17
5	Bleke grasuil	132	Stippelmot onbekend	13
6	Vierkantvlekuil	121	Vuurmot	12
7	Open-breedbandhuismoeder	68	Grote appelbladroller	8
8	Gewone grasuil	66	Leverkleurige bladroller	8
9	Open- / Kleine breedbandhuismoeder	57	Parelmoermot	7
10	Vaal kokerbeertje	57	Brandnetelbladroller	7

Resultaten in Zeeland

Geraadpleegde bronnen: waarneming.nl. en info excursieleiders.

Door bezoekers van de excursies werden ook waarnemingen ingevoerd en om dubbeltellingen te voorkomen zijn deze niet meegeteld. Ook losse waarnemingen zijn buiten beschouwing gelaten.

Tijdens een nachtvlindernacht zijn er waarnemingen van voor middernacht en van daarna. In principe geldt dat u bij het doorgeven van de waarnemingen de datum aanhoudt van de avond dat u begint. Dit geldt ook als u werkt met een vlinderval: houd de datum aan van de avond dat u de val inzet. Niet in alle gevallen is deze regel door waarnemers gevolgd. Heel veel soorten werden ingevoerd met foto als bewijs. Bravo! Slechts enkele waarnemingen met foto die naar onze mening foutief werden ingevoerd of

gedetermineerd hebben we in dit verslag aangepast. Totaal werden er 2578 macronachtvlinders van 117 soorten genoteerd en bij de micro's 1513 vlinders van 63 soorten. (* In Oostburg en Groede werden de micro's niet of niet allemaal genoteerd)

In "De Zeeuwse Top Tien" staat bij de macro's de Zwarte c-uil op de 1e plaats en bij de micro's werd de Buxusmot het meest gezien.

Bijzondere vangsten

Op bijna elke plaats waren er soorten die elders niet werden gezien. Totaal werd 35% van de macro-soorten (41 van de 117) op slechts één locatie gezien. Vaak gaat het om soorten waarvan in Zeeland maar één vlinder tijdens het NNN-weekend werd gevangen of gezien. Bij de micro's werd 71% van de soorten (45 van de 63) op één plaats gevangen. De "bijzondere" vangsten werden op de volgende plaatsen gedaan:

Groede, AC 24-378, (Huib van Iwaarden):

Grijze stipspanner, Klaverblaadje, V-dwergspanner, Gestippelde rietboorder, Egelskopboorder, Kolibrievlinder, Groene dwergspanner, Dwergstipspanner

Aardenburg, AC 18-366, (Han Derks):

Karmozijnrood weeskind, Peppel-orvlinder

Kompassla-uil
Foto: P. Jopse

Donkere grasuil
Foto: B. Hoeymans

Echt-walstrospanner
Foto: B. Hoeymans

Rode eikenlichtmot
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Grote zwartwitmot
Foto: G. Troost

Schaduwfruitbladroller
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Arnemuiden, AC 35-391, (Jan van Belzen):

Gerande spanner, Ereprijsvedermot, Kleine zwartwitmot, Rietpalpmot

Braakman Zuid, AC 38-369, (Pieter Simpelaar/Henk Bondewel):

Bruine sikkelluil, Vierbandspanner, Gewone gouduil, Boogsnuitul, Zwarte eikenbladroller, Schaduwfruitbladroller, Gewoon smalsnuitje, Krabbenscheermot, Zandlopermot, Rode eikenlichtmot, Panterspitskopmot, Oranje eikenlichtmot, Grote wasmot, Vuurmot

Haamstede Duinhoeve 30-08, AC 40-415, (Bart Hoeymans):

Donkere grasuil, Echt-walstrospanner, Muisbeertje, Hopsnuituil, Egale stipspanner, Gelijkde grasuil

Haamstede Duinhoeve 31-08, AC 40-415, (Bart Hoeymans):

Variabele worteluil, Pinokkiomot

Kloosterzande Groenendijk, AC 59-376, (Jacques en Irene Fortuin/Nathalie De Somer):

Berkeneenstaart, Kameeltje, Satijnlichtmot

Kruiningen 30-08, AC 60-385, (Piet Jopse):

Astermonnik

Kruiningen 31-08, AC 60-385, (Piet Jopse):

Kompassla-uil, Gewone coronamot, Sobere restjesmot

Lamswaarde, AC 62-373, (Joop de Bakker/Eddy Taelman):

Roesje, Bramenbladroller, Muntvlindertje, Triangelmot, Wilgenstippelmot, Salielichtmot, Cirkelbladroller, Paardenkopbladroller, Veelkleurige lichtmot

Middelburg Binnenstad 30-08, AC 31-391, (Seth Walhout):

Grauwe grasuil

Middelburg Reijershove, AC 31-389, (Gerard Troost):

Aardappelstengelboorder, Kleine hermelijnvlinder, Stro-uiltje, Grote zwartwitmot

Oostburg, AC 22-372, (Pieter Simpelaar/Henk Bondewel):

Helmgrasuil, Tweekleurige uil, Wilgentandvlinder, Donker halmuiltje

Cadzand-Bad Zomerdorp Het Zwin, AC 14-377, (Pieter Simpelaar/Henk Bondewel):

Geelschouderspanner, Bandlichtmot, Kersenbladroller, Scherphoekvedermot, Kraagvleugelmot, Levervlekmot, Sint-jacobsbladroller

Wissenkerke dorp, AC 41-400, (Leon Boogaart):

geen bijzondere soort(en)

Ligusterstipspanner
Foto: B. Hoeymans

Zwart weeskind
Foto: H. Waanders

Turkse uil
Foto: H. Waanders

Windepijlstaart
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Helmgrasuil
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Hopdwergspanner
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Tweekleurige uil
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Variabele worteluil
Foto: B. Hoeymans

Wilgentangvlinder
Foto: P. Simpelaar/H. Bondewel

Grijpskerke Poppendamme, AC 28-393, (Jan van Belzen/Kees Los):

Variabele eikenuil, Katoendaguil, Bruine vierbandspanner, Huisuil, lepenmineermot, Boogjesmineermot, lepenbladrandmineermot, Bleke grasmot, Drietandvlakjesmot, Hemelsleutelstippelmot, Maïsboorder, Hangmatmot, Donkere coronamot, Appelstippelmot, Mutsjeslichtmot

Zeldzame Zeeuws macro-soorten

Gedurende de NNN werden voor Zeeland ook zeldzame soorten gevangen. Bij de macro's waren dat: Bruine sikkelluil, Kompassla-uil, Egale stipspanner, Donkere grasuil, Echt-walstrospanner, Karmozijnrood weeskind en Variabele eikenuil.

Zeldzame Zeeuws micro-soorten

Gedurende de NNN werden voor Zeeland ook enkele zeldzame micro-soorten gevangen: Zandlopermot, lepenmineermot, Rode eikenlichtmot, Boogjesmineermot, Ereprijsvedermot, lepenblad-

randmineermot, Zwarte eikenbladroller, Grote zwartwitmot, Schaduwfruitbladroller

Landelijk zeldzame soorten die werden genoteerd zijn:

Astermonnik, Katoendaguil, lepentakvlinder, Witte eenstaart, Ligusterstipspanner, Zwart weeskind, Turkse uil, Windepijlstaart, Helmgrasuil, Hopdwergspanner, Tweekleurige uil, Variabele worteluil, Wilgentangvlinder. Bij de micro's de Levervlekmot.

Bedankt

Wij danken de Vlinderstichting voor de publiciteit en alle mensen die hebben bijgedragen aan het welslagen van de NNN in onze provincie.

Volgende keer

Wilt u er ook eens bij zijn of meedoen? Dat kan, want de volgende Nationale Nachtvlinder-Nacht is in 2020 in het weekend van 20 juni.

Je eigen locatie maken op Waarneming.nl

Tobi Koppejan

Wanneer je lekker in de tuin zit en er fladdert een vlinder langs of je ziet een vogel overvliegen, dan komt wel eens de vraag bovendrijven: Wanneer had ik vorig jaar het eerste Boomblauwtje eigenlijk? Of: Is dit nu echt mijn eerste Zwartkopmeeuw voor de tuinlijst?

Voor dit soort vragen is er een leuke oplossing, zeker als je wel eens wat invoert op Waarneming.nl of via OBS-Mapp. Hieronder zal ik in kleine stappen het proces doorlopen.

Let wel, ik ben geen expert en je hebt er wat doorzettingsvermogen voor nodig als je niet vaak achter de computer zit, maar voor diegenen die er tijd voor vrij maken kan het veel opleveren.

Stap 1:

Het begint uiteraard dat je ingelogd moet zijn op de site van Waarneming.nl.

Stap 2:

Je klikt op je eigen naam rechtsboven in het scherm en gaat naar **gebruikerslocaties**.

Stap 3:

Je kunt nu maximaal vijf locaties maken, bijvoorbeeld de locatie van je eigen tuin of het gebiedje waar je vaak komt en je klikt op **nieuwe gebruikerslocatie**. Zie voorbeeld 1.

Voorbeeld 2

Foto Tobi: Koppejan

Voorbeeld 1

Foto Tobi: Koppejan

Stap 4:

Je geeft het gebied of je eigen tuin een **naam**.

Stap 5:

Op de kaart zoom je in naar het gebied of je eigen huis en tuin met de plus-min toets, daarna klik je op het **zwarte vijf-kantige blokje**.

Vervolgens kun je door op het plusje te klikken een lijn zetten op de kaart en door middel van iedere keer een lijn te trekken kun je zo het gebied afkaderen.

Let op de instructies die er in de legenda aan de linkerkant staan als je erover gaat met de muis, ze zijn in het Engels maar wees niet bang om er mee spelen om het onder de knie te krijgen. Er staat onderaan ook een prullenbakje in de legenda, dus als het niet naar je zin is: gooi het weg en probeer het opnieuw! Zie voorbeeld 2.

Stap 6:

Klik op **ok** en je eigen gebied of tuin is aangemaakt! Nu kun je op bijvoorbeeld waarnemingen of soorten gezien klikken en je ziet meteen hoeveel tuinsoorten je hebt gezien en wanneer (mits je ze ooit hebt ingevoerd natuurlijk).

Bij vragen kan je altijd mailen naar tkoppejan@gmail.com

Mijn nachtvlindernacht 2019

Jan van Belzen

Hierbij een verslagje van de nachtvlindernacht van 30 aug 2019. We begonnen bij de Imkerij Poppendamme. Het was nog nooit zo druk en gezellig, met \pm 50 volwassenen en \pm 10 kinderen. Om half negen zijn we begonnen met een honingijsje voor de kinderen, daarna konden we niet meer stuk.

Alle aanwezigen begonnen druk te vangen en te fotograferen, wat het vangen wel eens bemoeilijkte, mijn 170 potjes waren snel vol. De bak van Kees Los bracht uitkomst. De warme honingwijn werkte wel mee aan de gezelligheid. Voor de fotografen waren het Rood weeskind en de Appeltak de toppers. Van de werkgroep waren Kees Los (micro's),

Jo Clarijs, Wim Uilenbroek en Hans Eckhardt actief met het vangen en helpen, zodoende kon ik alles op naam brengen en noteren. We hadden 485 macro's van 44 soorten en 32 micro's met 17 soorten gevangen op laken en smeer. Het Rood weeskind is eenmaal op smeer en eenmaal op het laken gevangen. Onze toppers waren de Zwarte c-uil met 103 stuks en de Groente-uil met 66 stuks.

Nu door naar Arnemuiden. In mijn achtertuin heb ik gevangen met mijn lichtval en daar had ik een uiterst zeldzaam beestje. Mijn eerste gedachte was een rare bromvlieg maar ik had toch twijfels en dan maar naar Anton B. Die had het snel met internet voor elkaar: 100% zeker, het was een Oorcicade *Ledra aurita*.

Dan nu de vangst en bijvangst: macro's 49 stuks van 21 soorten en micro's 27 stuks van 7 soorten en de moeilijke bijvangst 25 stuks wespen en 15 groene gaasvliegen, daarbij ook nog 55 stuks Buxusmotten.

Oorcicade (*Ledra aurita*)

Foto: Jan Goedbloed

Excursies 2020

Alco Warners, secretaris

Voor dit jaar zijn er plannen voor de excursies die je hieronder ziet. Omdat er in 2018 en in 2019 veel excursies op het laatste moment niet doorgingen vanwege het slechte weer, proberen we ze nu te laten doorgaan door de datum vast te stellen aan de hand van het verwachte weer, dus korter van te voren. Houd dus je mail en de site in de gaten voor het laatste nieuws.

Dit zijn de plannen:

Libellenronde Oranjezon: deze wordt georganiseerd door Peter Geene

Nachtvlinders zoeken Vroongronden/Schotsman: Tobi Koppejan gaat hiermee aan de slag
Braakman Noord op de fiets - richting Hoofdplaat: nog geen organisator

Emmadorp/Saeftinge eventueel te combineren met kanaalzone ivm kaasjeskruidkopje: nog geen organisator

Daglange excursie West-Zeeuws-Vlaanderen: Alco Warners, samen met Huib van Iwaarden

Schouwen-Duiveland: nog geen organisator

Woldlakebos: Alco Warners; om belangstelling te meten graag even een mail aan hem.

Wil je aan de slag met een hierboven genoemde activiteit? Graag! Mail je dat dan ook even aan mij? Zo kan ik je van de nodige informatie voorzien.

Vriendelijke groet, Alco Warners, secretaris

Van de redactie

Henny Waanders

Dit is de laatste Prikkebeen waarin de hand van Jan Goedbloed duidelijk zichtbaar is.

Sinds de eerste kleurenitgave van de Prikkebeen, nr 2015/1, nu precies 5 jaar geleden uitkwam, heeft Jan als mederedactielid een duidelijke stempel gedrukt op de inhoud en kwaliteit van de Prikkebeen.

Tijdens de eindcontroles lette hij op de kleinste details. Naast de tekstuele controles had hij duidelijke ideeën over, en bijdragen aan, de inhoud.

Doordat hij in het veld vele medenatuurlijefhebbers ontmoette met leuke verhalen, moedigde hij hen vaak aan om er een stukje voor in de Prikkebeen te schrijven. Hierdoor werden wij vaak voorzien van voldoende en bijzondere kopij.

Als we dan nog kopij tekort hadden wist hij altijd wel een interessant stukje te schrijven.

Ondanks dat hij heeft aangegeven te willen stoppen met het redactiewerk weet ik zeker dat ik in de toekomst altijd een beroep op hem kan doen.

Jan, bedankt voor dit alles.

Indien onbestelbaar:

Donkerstraat 42
4463 VW Goes

Activiteitenprogramma

Een week voorafgaande aan de werkgroepbijeenkomsten vinden de bestuursvergaderingen plaats. Teneinde de interactie tussen het bestuur en de werkgroep als geheel te bevorderen worden de bestuursvergaderingen voortaan ook hier vermeld zodat de leden dan hiervoor zaken en/of wensen aan kunnen leveren. Het staat iedereen ten allen tijde vrij suggesties te doen en zelf activiteiten te organiseren.

Woensdag 25 maart: Henny Waanders zal een presentatie houden over de Nederlandse Parelmoervlinders. Voorafgaande zal de Algemene Leden Vergadering worden gehouden.

Start 19:45 uur. Locatie: Hollandse Hoeve, Mec de Bevelanden, Kattendijkdijk 23, Goes.

Voor dit jaar zijn er plannen voor excursies die je op pagina 19 kunt bekijken.

Eventuele overige activiteiten worden bekend gemaakt via e-mail en onze website www.vlinlibzeeland.nl

